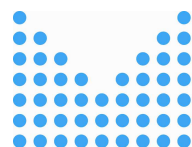

Zpráva z výzkumu

„Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobním myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců.“

Zkrácený název veřejné zakázky: MV-12806-4/OBV-2010

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Listopad 2010

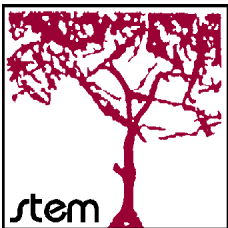
O výzkumu

Zadání

Zjistit míru skrytého rizika expanze pravicového extremismu u české veřejnosti a určit ohrožené skupiny, kterých se rizikové jednání může nejvíce týkat.

Jednotlivé fáze výzkumu

1. Hlubkové rozhovory s experty
2. Obsahová analýza internetových stránek ultrapravice
3. Diskusní skupiny (4 skupiny – celkem 40 respondentů, složení: sympatizanti radikálních řešení a voliči DSSS)
4. Dotazníkové šetření
  - reprezentativní výzkum na populaci ČR
  - 2056 respondentů starších 15 let
  - osobní standardizované rozhovory
  - pravděpodobnostní výběr (návratnost 58 %)
  - termín sběru 17. 9.-15. 10. 2010

OBSAH

I. ANALÝZA VÝSTUPŮ V OTEVŘENÝCH ZDROJÍCH

II. RIZIKOVÉ SKUPINY

III. ZDROJE OTEVŘENOSTI K PRAVICOVÉMU EXTREMISMU

IV. OHROŽENÉ SKUPINY OBYVATEL

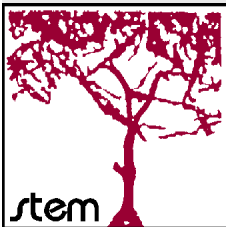
V. ROMOVÉ A ANTICKIKÁNISMUS

VI. RIZIKOVÉ LOKALITY

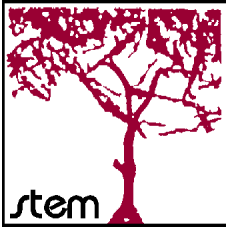
VII. PROGNÓZA VÝVOJE

VIII. DOPORUČENÍ PRO REALIZACI PROTIOPATŘENÍ

IX. PŘÍLOHY

I. ANALÝZA VÝSTUPŮ V OTEVŘENÝCH ZDROJÍCH

Pojmové vymezení

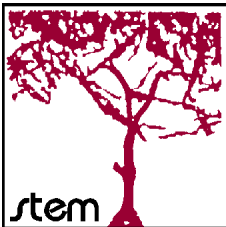
Radikalismus - opozice „pouze“ vůči vládě (ekologičtí aktivisté, antiglobalisté apod.)

Extremismus - opozice vůči celému politickému systému, který hodlají nahradit systémem jiným. **Popírá a narušuje základní pilíře demokratického řádu.**

Pravicový extremismus (příp. ultrapravice) - nadhodnocování vlastního „etnika“, „rasy“ či „národa“ na úkor skupin, které jsou „jiného druhu“ neboli „cizí“. Zohledňuje **fundamentální nerovnost lidí, vycházející z původu, národní, etnické nebo rasové příslušnosti** s tím, že věří, že **etnická příslušnost k národu nebo rase určuje hodnotu a kvalitu člověka.**

Levicový extremismus (příp. ultralevice) přeceňuje principy **rovnosti** a snaží se je neúměrně rozšířit na všechny oblasti společenského života.

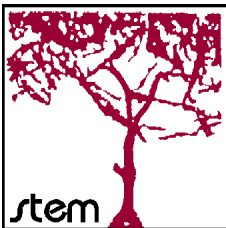
Analýza otevřených zdrojů

Problém k řešení

Která témata autoři internetových stránek s ultrapravicovými texty vyzdvihují a o jaké argumenty opírají svá tvrzení? Jaká je celková dikce a styl jejich psaní?

Metodika přístupu

Analýza textu na internetových stránkách: www.odpor.org;
www.svobodnamladez.org; www.nacionaliste.com; www.delnickamladez.cz;
www.dsss.cz; forum.hooligans.cz; www.delnickelisty.cz v období březen - duben 2010.

Analýza otevřených zdrojů

Hlavní poznatky

ZAMĚŘENÍ

Nejvíce se autoři textů vymezují vůči **Romům**, následně vůči **Židům**, zřídka pak vůči **Asiatům** a **Afričanům**. Články se nicméně věnovaly i jiným než etnickým a národnostním skupinám, například **bezdomovcům**, **homosexuálům**, **drogově závislým**, **lidem hendikepovaným** aj.

INTERPRETACE

Stejnou optikou - jako cizorodý prvek - vnímají a posuzují autoři textů jak přistěhovalce, tak i Romy.

Konkrétní vlastnosti, které autoři textů připisují „přivandrovalcům“ a „cizákům“ obecně, jsou:

- **necivilizovanost**
- **nepřizpůsobivost**
- **pohrdání normami většinové společnosti**
- **sociální parazitismus**
- **inklinace ke kriminálnímu chování**

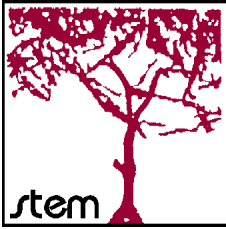

Analýza otevřených zdrojů

DÍLČÍ TÉMATA

- Vzájemná nerovnost jednotlivých etnik, národů a kultur;
- Nacionální socialismus, národní sounáležitost a solidarita;
- Kolektivní identita;
- Individualismus;
- Jednotný řád a pořádek;
- Multikulturalismus;
- Kapitalismus;
- Evropanství a EU

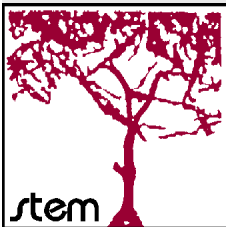

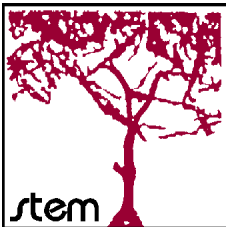
Analýza otevřených zdrojů

STYL A VÝRAZ

- Pokud se zaměříme na celkovou atmosféru většiny textů, lze u nich pozorovat pocity **beznaděje a frustrace**
(„Spokojenost u normálních poctivých lidí nenajdete. U těchto lidí můžete najít povětšinou pouze starosti, jak uživit rodinu a nic jiného“, zdroj: Svobodná mládež).
- Na internetových stránkách se často objevoval jev označovaný jako *projekce* (původně S. Freud). Jde o mechanismus, kdy jedinec charakteristiky (vlastnosti, rysy), které na sobě odsuzuje, *projektuje* (přisuzuje, vnáší) někomu jinému. Popsaný mechanismus se objevuje především na stránkách Národního odporu a týká se témat jako:
  - **terorismus:** „17. března 2010 spáchalo v Kyselovicích na Kroměřížsku přepadové komando cikánských teroristů...“ (zdroj: NO)
  - **pogromy:** „Čeští občané obětí pogromu cikánů“ (zdroj: NO)
  - **rasismus:** Romy popisují jako „černé rasisty“; Židům přisuzují „nekonvenční rasistickou politiku zaměřenou proti bílým Evropanům“ (zdroj: NO)

II. RIZIKOVÉ SKUPINY

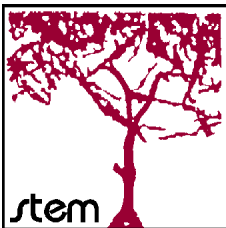

Identifikace rizikových skupin

Problém k řešení

Jak v populaci identifikovat rizikové skupiny z pohledu pravicového extremismu?

Jak velká je skupina, která je z pohledu pravicového extremismu riziková?

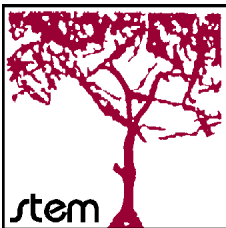
Identifikace rizikových skupin

Metodika přístupu

České zákonodárství pojem pravicového extremismu „nezná“ a jednotlivé sféry (akademická obec, policie ČR apod.) používají a vysvětlují tento pojem různě. My jsme dospěli k přesvědčení, že při identifikaci rizikových skupin z pohledu boje proti extremismu musíme zjišťovat jak míru 1/ **souhlasu s idejemi ultrapravice**, tak i 2/ **otevřenost k aktivní podpoře** stran s radikálními postoji.

ad 1/ **Ideje** pravicového extremismu jsme definovali pomocí osmi dimenzí: ***autoritářství, nacionalismus, rasismus, nevraživost k cizincům, antisemitismus, anticikánismus, homofobie, kolektivismus.***

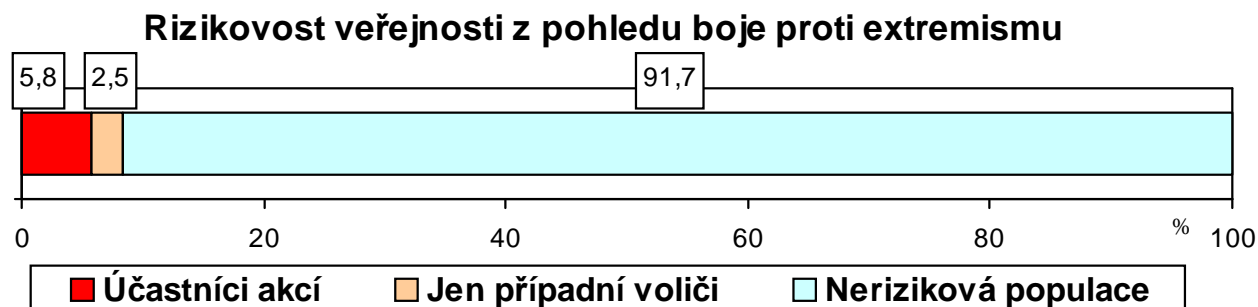
ad 2/ Vůli k **aktivní podpoře** jsme měřili ochotou podpořit politickou stranu nabízející různé a radikální řešení v otázce problémového soužití s nepřizpůsobivými skupinami obyvatel prostřednictvím ***volebního hlasu, účasti na pokojné demonstraci, příp. pochodu anebo pomoci při organizaci akcí či při distribuci letáků.***

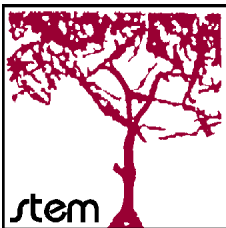
Identifikace rizikových skupin

Hlavní poznatky

Lidí, kteří zastávají ideje charakteristické pro pravicový extremismus a současně jsou ochotni stranu nabízející radikální řešení **podpořit i svým členstvím anebo účastí na demonstracích/pochodech, případně různých akcích, jejichž cílem je zjednat pořádek**, je v ČR **5,8 % (Účastníci akcí)**. V ČR jsou **2,5 %** těch, kteří sdílejí ultrapravicové ideje a strany nabízející různé řešení jsou současně **ochotní podpořit NANEJVÝŠ** svým volebním hlasem (*Jen případní voliči*).

V české populaci je tak zhruba 8 % lidí, které lze v různé míře považovat za potenciálně rizikové z pohledu pravicového extremismu. **Hlavní riziko představují „Účastníci akcí“**. Zbytek tvoří neriziková část populace (91,7 %).

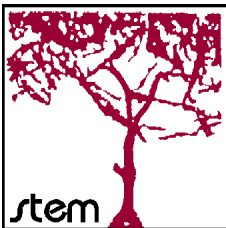

Charakteristika skupiny *„Jen případní voliči“*

Pro lidi spadající do rizikového typu „**Jen případní voliči**“ (2,5 % populace) je příznačné:

- V současném společensko-politickém systému se vesměs vyznají a vnímají jej jako **přehledný a spravedlivý**.
- Vyskytuje se u nich pocit **dlouhodobého omezování ze strany problémových skupin obyvatel**.
- Bojí se veřejně, otevřenou akcí podpořit hnutí, propagující radikální řešení jejich problému. **Obávají se pomsty a odvety**.
- Jedná se častěji o **introverty**, pro které patrně veřejné účinkování (demonstrace, pochod) nepředstavují obvyklou a žádoucí formu jednání.

Tento segment je z pohledu extremismu pasivním a nejspíše zůstane latentním.

Charakteristika skupiny „Účastníci akcí“

Pro „**Účastníky akcí**“ (6 % populace) je často charakteristické:

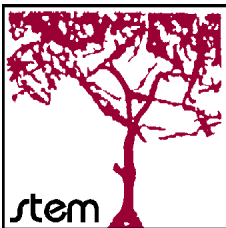
- Pro tuto skupinu lidí je současný **společenský a politický systém** často **nesrozumitelný** a je podle nich **nespravedlivý**.
- U lidí z této skupiny se znatelně projevuje **frustrace** v oblasti pracovního uplatnění, rodinného života i materiálního zajištění.
- Častěji jsou to muži, lidé s **nižším vzděláním** (bez maturity), mnohdy **nezaměstnaní**. Cítí se dlouhodobě omezováni různými problémovými skupinami obyvatel, zmiňují **okradení či napadení** ze strany těchto skupin.
- Ve větší míře se tu vyskytují lidé, kteří se již zúčastnili akcí, jejichž cílem bylo zjednat pořádek v problémových lokalitách.
- Často jde o lidi **cholerického temperamentu** - projevují rysy psychické lability a závislosti na skupině.
- Za velmi závažný pokládají **romský problém** a podle nich v jeho řešení **státní orgány zásadním způsobem selhávají**. Je tomu tak především proto, že policie a úředníci mají **strach** a bojí se většinou zakročit.

Z pohledu boje proti extremismu se v analýze jeví jako rizikový právě tento segment populace.

III. ZDROJE OTEVŘENOSTI K PRAVICOVÉMU EXTREMISMU

Společenské a individuální zdroje

Problém k řešení

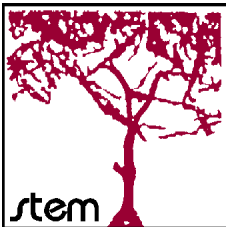
S jakými společenskými jevy souvisí výskyt sympatizantství s idejemi ultrapravice a ochota podporovat strany navrhuující radikální řešení?

Metodika přístupu

Jednotlivé výzkumy pravicového extremismu se ve valné většině případů zaměřují na dílčí souvislosti sledovaného jevu. Zjišťují například souvislosti s nezaměstnaností, velikostí obce, vzděláním apod. Jen zlomek výzkumů testuje obsáhlejší modely ukazatelů a minimum šetření si klade za cíl určit míru vlivu jednotlivých faktorů.

Obecně se však má za to, že sympatizantství s ultrapravicí souvisí jak s **makrosociálními jevy** (nezaměstnanost, zahraniční politika státu apod.), tak i s **mikrosociálními jevy** (osobní zkušenost, vzdělání, sociální postavení apod.) a **individuálními osobnostními rysy** (temperament, způsob vnímání okolí apod.).

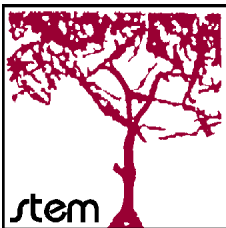
Jelikož se doposud na české populaci podobný výzkum nerealizoval, zaměřili jsme se na zjišťování souvislostí se základními ukazateli.

Kulturní zakotvení

Lidé vzdělanější jsou jednak méně vystaveni riziku modernizace a nezaměstnanosti, a současně čím vyšší stupeň školy člověk navštěvuje, tím jasněji a intenzivněji jsou mu předávány platné normy daného politického systému. Vyšší vzdělání dosažené v demokratickém systému je proto podle mnoha autorů větší zárukou imunity vůči autoritářským sklonům.

Afilace méně vzdělaných lidí k extremismu může souviset i s větší **potřebou pevného referenčního rámce** (chybí jim potřebné kognitivní nástroje pro vypořádání se stále se měnícími nároky moderní společnosti a tolerance a zkušenost pro uchopení komplexních sociálních a politických jevů).

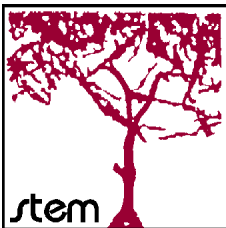
Širší souvislosti: otázky a zjištění

Výzkumná otázka

Jak souvisí sympatizantství s idejemi ultrapravice a ochota podporovat strany navrhuující radikální řešení s **věkem**?

Zjištění

Z výzkumu vyplynulo, že s idejemi pravicového extremismu souhlasí v obdobné míře lidé napříč všemi věkovými kategoriemi. Na druhou stranu jsou vůči různým formám aktivní podpory stran s radikálními postoji nejčastěji otevření lidé ve věku 15 až 29 let (odpovídá to i složení účastníků demonstrací, pochodů a členů radikálních stran a hnutí apod.). **Mladí lidé jsou tak pravděpodobně ochotni podporovat radikální strany a hnutí i přesto, že vesměs nezastávají jejich ideologii.** Důvodem spoluúčasti může být obecná vůle k revoltě, zábava, parta přátel apod.

Širší souvislosti: otázky a zjištění

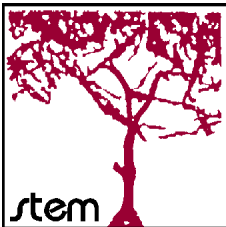
Výzkumná otázka

Vychází otevřenost k postojům a činnostem spojeným s ultrapravicí z nějaké negativní **osobní zkušenosti**?

Zjištění

Lidé zařazení do obou dvou rizikových skupin pravicového extremismu (37 % „Účastníků akcí“ a 22 % „Jen případných voličů“) deklarují výrazně vyšší pocit dlouhodobého omezování a obtěžování ze strany **problémových skupin obyvatel** (u téměř dvou třetin populace (64 %) pak ztělesňují tuto skupinu Romové).

Osobní zkušenost s tzv. problémovými skupinami obyvatel tak má velice významný vliv na otevřenost k podpoře ultrapravice.

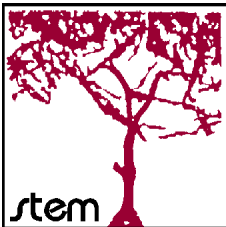
Širší souvislosti: otázky a zjištění

Výzkumná otázka

Souvisí rozmach pravicového extremismu se **společenskými problémy** jako jsou: **hospodářská nejistota** (nezaměstnanost, nestabilní trh), **sociální nerovnost** (rozdílnost v příjmech, devalvace učňovských oborů) a **společenské obavy** (kriminalita, imigrace)?

Zjištění

Rozmach pravicového extremismu **souvisí s hospodářskou nejistotou**. V rizikové skupině (*Účastníci akcí*) se totiž častěji objevují lidé nezaměstnaní a ti, co jsou nespokojení se svými příjmy, majetkem a životní úrovní. Vliv má i **sociální nerovnost** - častěji se jedná o lidi se základním vzděláním a osoby vyučené, nespokojené s příjmy, a jedince, kteří společnost považují za nespravedlivou. Ve výzkumu jsme zjišťovali i zkušenosti s kriminalitou, kdy pachatelem je člen nějaké menšiny anebo problémové skupiny. Takovou zkušenost častěji deklarují *Účastníci akcí*. **Zkušenosti a obavy s kriminalitou problémových skupin** tak hrají svou významnou roli.

Širší souvislosti: otázky a zjištění

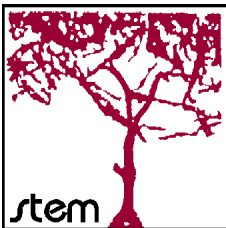
Výzkumná otázka

Souvisí sympatizantství s ultrapravicí s **objektivní ekonomickou deprivací** jedince, anebo se **subjektivní deprivací**? Jakou roli hraje **osobní nenaplněnost**?

Zjištění

Jednotlivé rizikové skupiny z pohledu boje proti extremismu se nelišily, pokud jde o příjem, od populace jako celku. V rizikové skupině (*Účastníci akcí*) se však častěji objevují lidé nespokojení se svými příjmy. Ukazuje se, že daleko větší vliv má **subjektivní hodnocení vlastní ekonomické situace** než její objektivní stav.

„Účastníci akcí“ deklarují vyšší nespokojenost se současným/minulým zaměstnáním, nemožnost uplatnit své schopnosti, naplnit své zájmy, nespokojenost se svým osobním životem apod. Je u nich proto pozorovatelná **osobní nenaplněnost**.

Širší souvislosti: otázky a zjištění

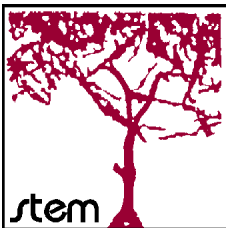
Výzkumná otázka

Souvisí sympatizantství s ultrapravicí s **anomií** (tzn. stavem nedostatečné společenské regulace, která se projevuje ztrátou orientace a pocitem nejistoty)?
Souvisí nějak rozmach pravicového extremismu se **znechucením politikou** (korupce, ustavičné debaty bez výsledků)?

Zjištění

Účastníci akcí častěji zastávají názor, že ve společnosti chybí řád a pořádek, společenský a politický systém je pro ně často nesrozumitelný (*nevládnou v něm jasná pravidla*) a nespravedlivý. Právě to jsou znaky **anomie**. V souvislosti s pravicovým extremismem je proto potřeba uvažovat i vliv tohoto jevu.

V rizikové skupině (*Účastníci akcí*) se také častěji objevují lidé nespokojení s vývojem společnosti. Z tohoto důvodu také častěji volají po vládě pevné ruky - ideálně jedné osoby, která rozhodne za všechny. Neúspěšnost čelení problémů s některými Romy *Účastníci akcí* současně i nejčastěji vysvětlují strachem policie a úředníků zakročit. Z těchto útržkovitých informací tak lze nepřímo usuzovat, že rozmach pravicového extremismu patrně souvisí i s vnímáním **státu jako slabé instituce**.

Širší souvislosti: otázky a zjištění

Výzkumná otázka

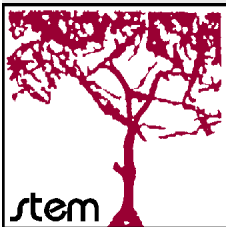
Jaké má riziková část populace z pohledu pravicového extremismu politické zakotvení na pravolevé škále politické orientace?

Zjištění

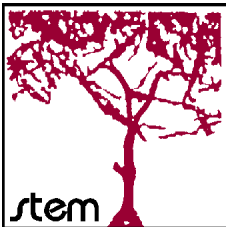
Ve výzkumu jsme disponovali menším vzorkem rizikové skupiny a není tak možné v tomto směru přijít s rezolutními závěry. Data nicméně naznačují, že *Účastníci akcí* sami sebe zařazují jak na krajní levici, tak i na krajní pravici. Naše zjištění proto spíše nabádají k tomu, aby se neuvažovalo o politickém spektru jako o přímce, ale jako o kruhu či podkově.

Pravicovost u extremismu je navíc poněkud neúplná. Jak pravicový, tak i levicový extremismus se totiž výrazně orientuje na **solidaritu** (hodnota příznačná převážně pro levicové strany). Pravicový extremismus chce být však solidární jen s vybranými skupinami lidí (na základě etnicity, sex. orientace, národnosti apod.), zatímco levicový extremismus prosazuje solidaritu se všemi. Oba směry tak mají obsahově levicový program, jen jeden směr je **selektivní**, zatímco druhý nikoliv. Vhodnější by bylo možná rozlišovat **selektivní a neselektivní extremismus** (než pravicový a levicový).

IV. OHROŽENÉ SKUPINY OBYVATEL

Ohrožené skupiny obyvatel

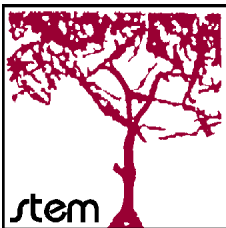
Problém k řešení

Ke kterým skupinám pociťuje česká veřejnost nelibost? Jaké skupiny jsou nejvíce ohrožené ze strany pravicového extremismu? Je pociťovaná nelibost sycena předsudky anebo osobní zkušeností?

Metodika přístupu

U veřejnosti jsme zjišťovali míru otevřenosti k jednotlivým menšinám (konkrétně *míru sociální distance*) a míru osobní zkušenosti s členy těchto skupin. Mezi sledované skupiny jsme zařadili ty, které za ohrožené označili experti (v hloubkových rozhovorech), a také ty skupiny, které kritizovali respondenti v diskusích. Jak experti, tak i diskutující vyzdvihovali vesměs stejné skupiny.

V dotazníku jsme tak sledovali postoje k jakémusi mixu národnostních, etnických a sexuálních menšin, skupin na okraji společnosti a skupin s vyhraněnými názory.

Míra sociální distance

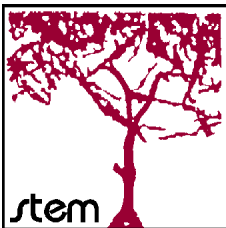
Zjištění

Ze zkoumaných skupin jsou Čechům **nejbližší** *Slováci* a *lidé tělesně postižení*. Otevřenost k osobnímu kontaktu deklarují Češi vůči *Němcům* a *Židům*.

Větší odtažitost cítí Češi vůči *homosexuálům*, *černochoům*, *Ukrajincům*, *Vietnamcům*, *přistěhovalcům*, *zahraničním dělníkům*, *bezdomovcům* a *prostitutkám*. I tyto skupiny však většina Čechů považuje **za sobě rovné**.

K dalším skupinám už většina Čechů deklaruje **převážně odmítavý postoj**. U příslušníků skupin, jako jsou *muslimové*, *Romové*, *anarchisté* a *skinheadi*, většina lidí vyjadřuje nechuť žít s nimi *trvale na společném území*. Tyto skupiny je možné vnímat jako nevítané a tím pádem ohrožené.

Jasná averze je zaměřená vůči *narkomanům*. Většina našich obyvatel vůči nim volí krajní pól škály - „*odsunut/a bych je nejraději pryč z ČR*“.

Míra osobní zkušenosti

Zjištění

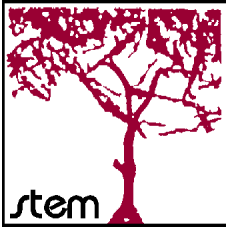
Většina Čechů má **osobní zkušenost** se *Slováky, Romy, Vietnamci, tělesně postiženými a Němci*.

Příležitostná *osobní zkušenost* kombinovaná se **zkušeností zprostředkovanou blízkými** se týká především *Ukrajinců, bezdomovců, přistěhovalců, Židů a homosexuálů*.

Zkušenost většiny Čechů se zbylými menšinami vychází převážně **z informací z médií anebo o nich žádné informace nemají**. Absence informací anebo reflexe mediálního obrazu se týká konkrétně *černochoů, narkomanů, skinheadů, prostitutek, anarchistů a muslimů*.

Populace ČR: vnímání menšin

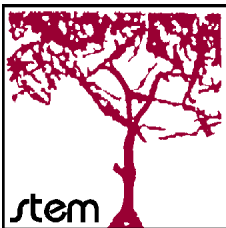
Prokřížením dimenze znalosti a sociální distance získáme čtyřpolní graf

Do oranžového pole nazvaného **pozitivní zkušenost** spadají skupiny, jejichž zástupce většina Čechů zná osobně a jsou jim nakloněni. Jedná se hlavně o *Slováky a tělesně postižené*.

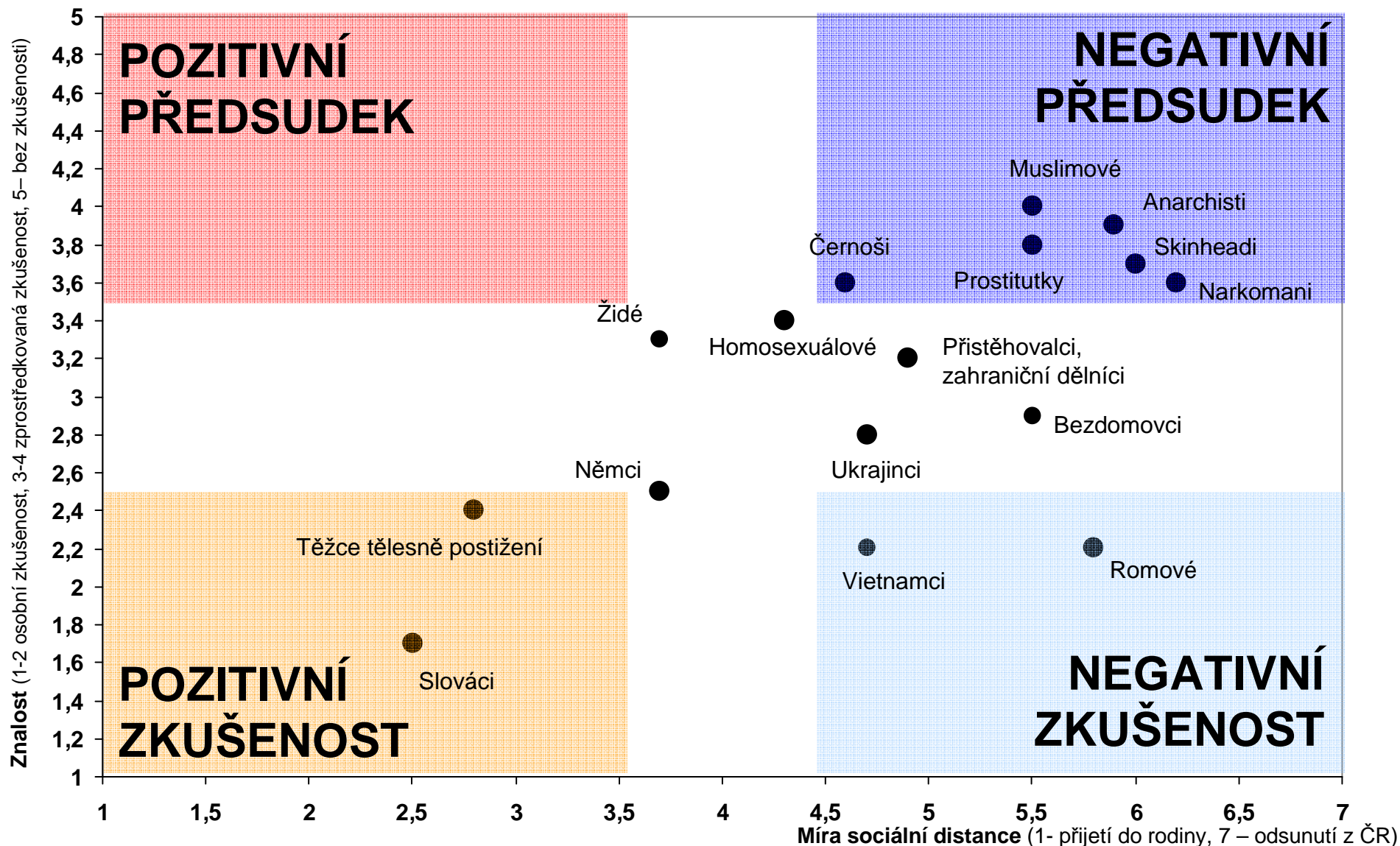
Světle modrý obdélník nazvaný **negativní zkušenost** shlukuje ty skupiny lidí, se kterými má většina Čechů vesměs osobní zkušenost. Jelikož mají ke skupinám současně odtažitý vztah, jejich zkušenost bude pravděpodobně převážně negativní. Jde především o *Romy, ale i Vietnamce*.

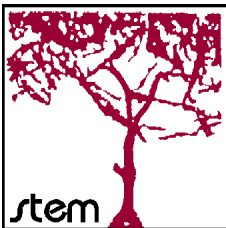
Obdélník nazvaný **negativní předsudek** shlukuje skupiny, které jsou Čechy vnímány převážně negativně, byť s nimi nemají většinou osobní zkušenost. Jde především o *anarchisty, muslimy, skiny, narkomany a prostitutky*.

Červený obdélník nazvaný **pozitivní předsudek** odkazuje na skupiny, které jsou vnímány převážně pozitivně, nicméně s nimi většina lidí nemá osobní zkušenost. Nejbližší k tomuto kvadrantu mají *Židé*.

POPULACE ČR: Vnímání menšin – míra předsudečnosti a jejich hodnocení

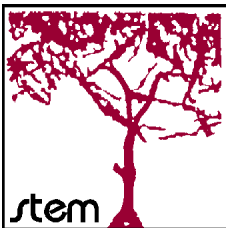

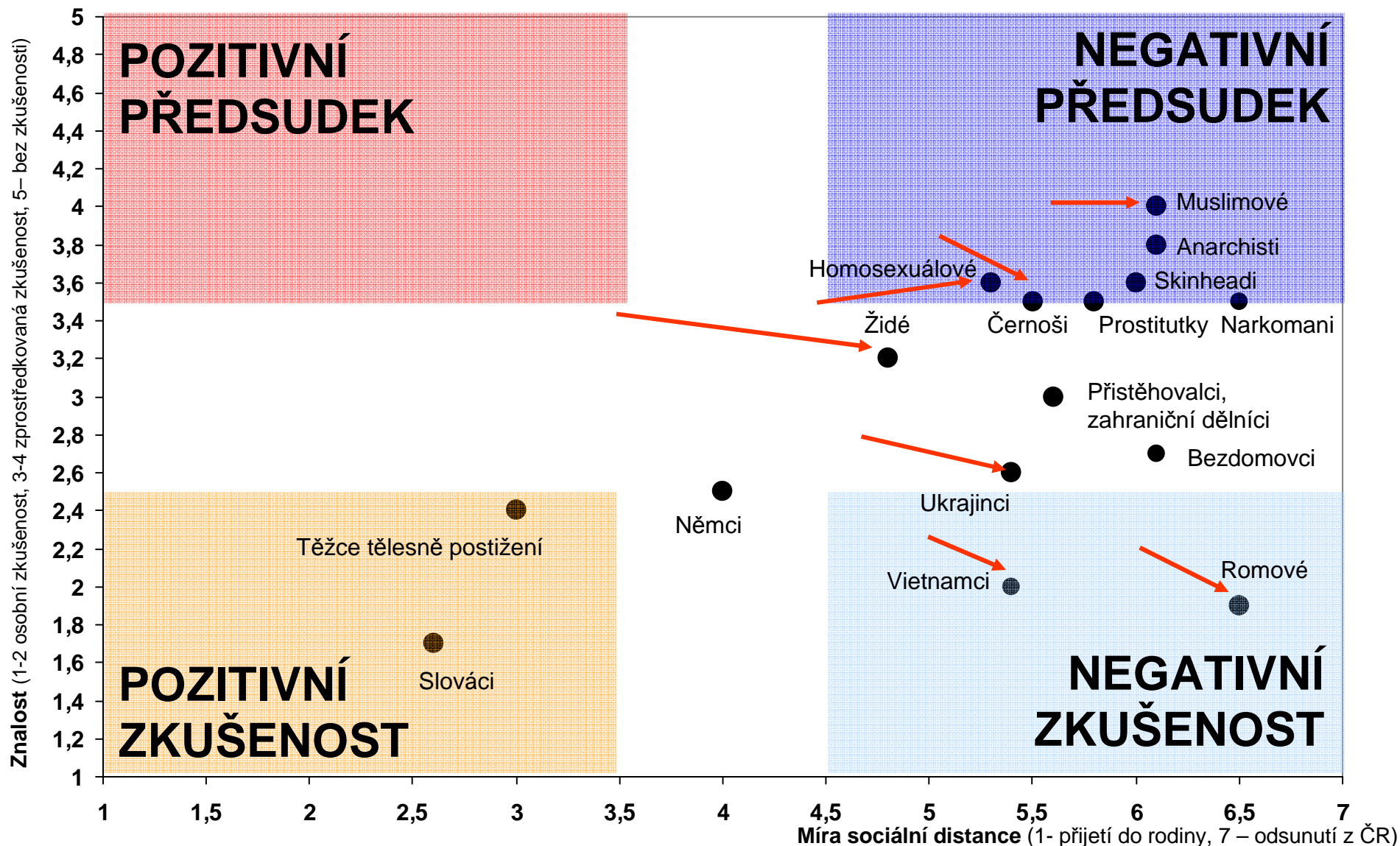
Účastníci akcí a jen případní voliči: Vnímání menšin

Zjištění

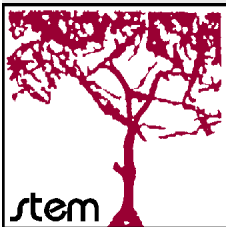
U podskupiny „*Účastníků akcí*“ a „*Jen případných voličů*“ je matice vnímání menšin rozložená obdobně, je jen radikálnější. Týká se to především **homosexuálů, Ukrajinců a Romů**, ale i **muslimů** a **Vietnamců. Židé** se přesunuli z kvadrantu pozitivního předsudku do negativního. Posun je patrný i u černochoů, ti sice zůstali v kvadrantu negativního předsudku, ale posunuli se do místa s menší osobní znalostí a větší sociální distancí.

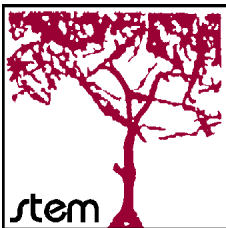
ÚČASTNÍCI AKCÍ A JEN PŘÍPADNÍ VOLIČI: Vnímání menšin – míra předsudečnosti a jejich hodnocení

V. ROMOVÉ A ANTICKÁNISMUS

Romové a anticikánismus

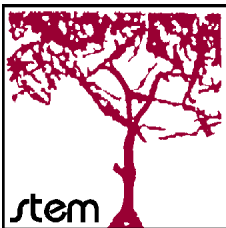
Problém k řešení

Jak souvisí anticikánské postoje s rasismem? Z jakého typu *negativní osobní zkušenosti* anticikánismus čerpá?

Anticikánismus označuje protiromské postoje, tento pojem zdomácněl jak v odborné literatuře, tak mezi experty na pravicový extremismus.

Hlavní poznatky

Mezi idejemi pravicového extremismu se ukázala být dimenze aniticikánismu velmi významnou. Ze všech sledovaných skupin jsou navíc Romové rizikovými skupinami vnímáni s největší distancí.

Vnímání Romů

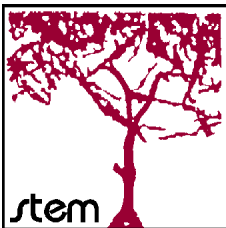
Zjištění

Přibližně čtyři z pěti Čechů (83 %) vnímají Romy jako nepřizpůsobivou skupinu obyvatel.

Z analýzy dat vyplývá, že **anticikánské postoje české veřejnosti** jsou především sociálně zakotvené a souvisejí s tím, že česká veřejnost si **Romy** spojuje s **nepřizpůsobivostí, kriminalitou a zneužíváním dávek**.

U veřejnosti jsme současně sledovali i postoje rasistické, nacionalistické a nevraživost k cizincům. Zjistili jsme, že anticikánismus **nesouvisí příliš s rasismem**.

Naopak souvisí s nacionalismem a nevraživostí k cizincům. Zdá se proto, že Češi vnímají Romy víc jako cizince než jako vlastní spoluobčany.

Vnímání Romů

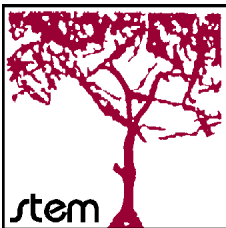
Zjištění

Pokud protřídíme vnímání Romů s otázkou na míru osobní zkušenosti, zjistíme, že **Romy jako nepřizpůsobivou skupinu obyvatel vnímají nejčastěji lidé, kteří s nimi mají osobní zkušenosti** (90 % z nich).

Podle valné většiny Čechů je pro Romy nejděsivější, že jsou **zdrojem kriminality** (90 %) a že **ničí a znečišťují okolí** (88 %).

I další negativní charakteristiky, na které jsme se dotazovali, si většina české populace spojuje s Romy. Jde o hlučnost (82 %), násilnické chování (77 %) a to, že jsou zdrojem nemocí (51 %).

O tom, že jsou Romové oběťmi diskriminace, je přesvědčená jen pětina populace (21 %).

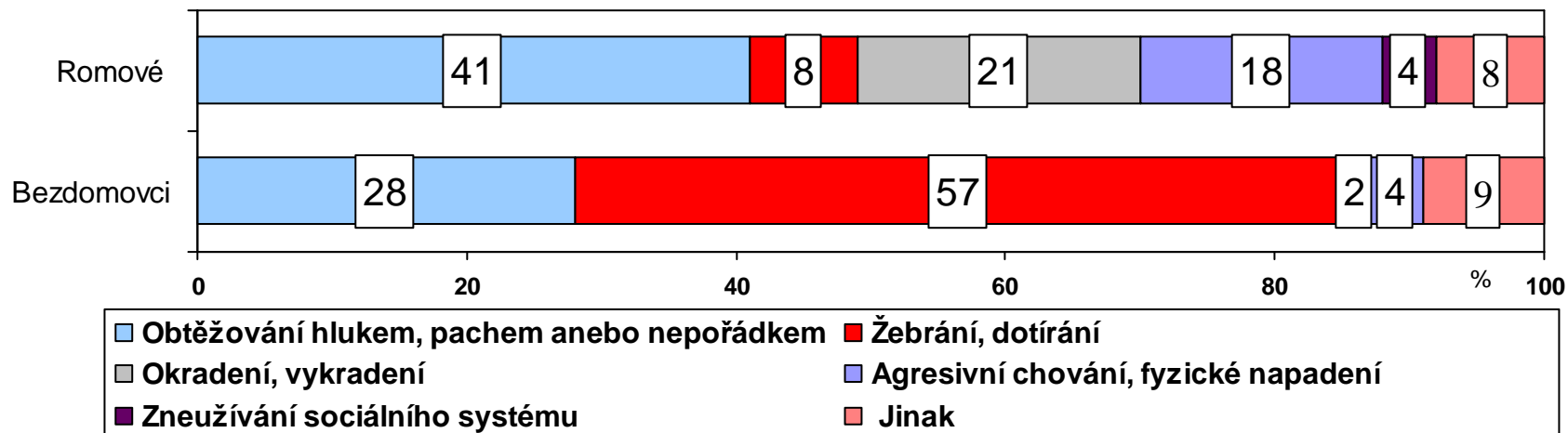
Problémové skupiny obyvatel

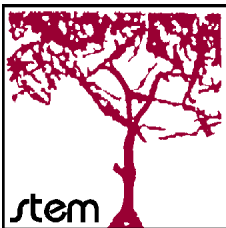
Téměř každý pátý Čech (17 %) se cítí být podstatným způsobem a dlouhodobě omezován různými problémovými skupinami obyvatel.

Z lidí, kteří se cítí být takto omezováni, 64 % označuje za **původce omezování Romy**. Druhou nejčastěji jmenovanou skupinou jsou **bezdomovci** (20 %).

Romové jsou častěji spojováni s obtěžováním **hlukem, pachem či nepořádkem** (41 % případů), **krádežemi** (21 %) a **agresivnějším chováním** (18 %), zatímco u bezdomovců jednoznačně dominuje **žebření a dotírání** (57 %).

„Pokud jste omezováni a obtěžováni, čím Vám tyto lidé znepríjemňují život nejvíce?“ tříděno podle „Pokud jste omezováni a obtěžováni, o jaké skupiny lidí jde?“

Proč se nedaří účinně čelit problémovému chování některých Romů?

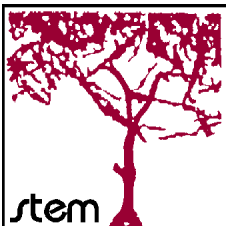
Hlavní poznatky

Jako nečastěji uváděný důvod toho, proč se nedaří účinně čelit problémovému chování některých Romů, je podle Čechů **sociální systém státu, který takové chování podporuje** (34 %).

Druhý nejčastěji jmenovaný důvod také souvisí se systémem - pětina dotázaných (21 %) vidí příčinu v tom, že **problémovým skupinám nehrozí žádný vážnější trest**.

Necelá pětina lidí pak uvádí strach lidí z pomsty a odvety (19 %).

Značná část lidí také poukazuje na strach policie a státních úředníků (18 %).

Proč se nedaří účinně čelit problémovému chování některých Romů?

Hlavní poznatky

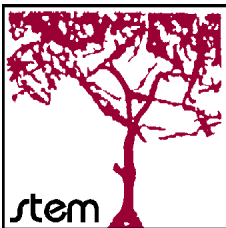
„Účastníci akcí“ vysvětlují neúspěšnost čelení problému s Romy častěji strachem policie a úředníků zakročit (31 %). Tento argument je u „Účastníků akcí“ navíc i nejčastěji jmenovaným.

„Jen případní voliči“ stran s radikálními postoji zase nejčastěji uvádějí strach lidí z pomsty a odvety (29 %). To může být pravděpodobně důvodem, proč sami neprojevují vůli k větší podpoře stran s radikálními postoji než prostřednictvím volebního hlasu – sami se bojí pomsty a odvety.

VI. RIZIKOVÉ LOKALITY

Riziko pravicového extremismu

Problém k řešení

V jakých krajích hrozí nejvyšší riziko pravicového extremismu?

Metodika přístupu

Rizikovost z pohledu pravicového extremismu jsme sledovali i tentokrát ve dvou rovinách:

- Jednak jsme se zaměřili na místa, kde je výrazně vyšší podíl lidí, kteří zastávají **názory charakteristické pro ultrapravici**.
- Jednotlivé kraje jsme ale současně i sledovali z pohledu **ochoty podpořit strany** navrhuující radikální řešení.

Tyto dva ukazatele naznačí, kde se vyskytuje pouze ideové podhoubí ultrapravice a kde jsou navíc tyto postoje umocněny vůlí něco radikálně změnit.

Riziko pravicového extremismu

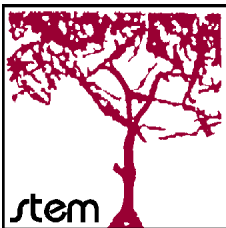
Zjištění

Výskyt názorů charakteristických pro ultrapravici (s výrazností barvy se zvyšuje intenzita výskytu)

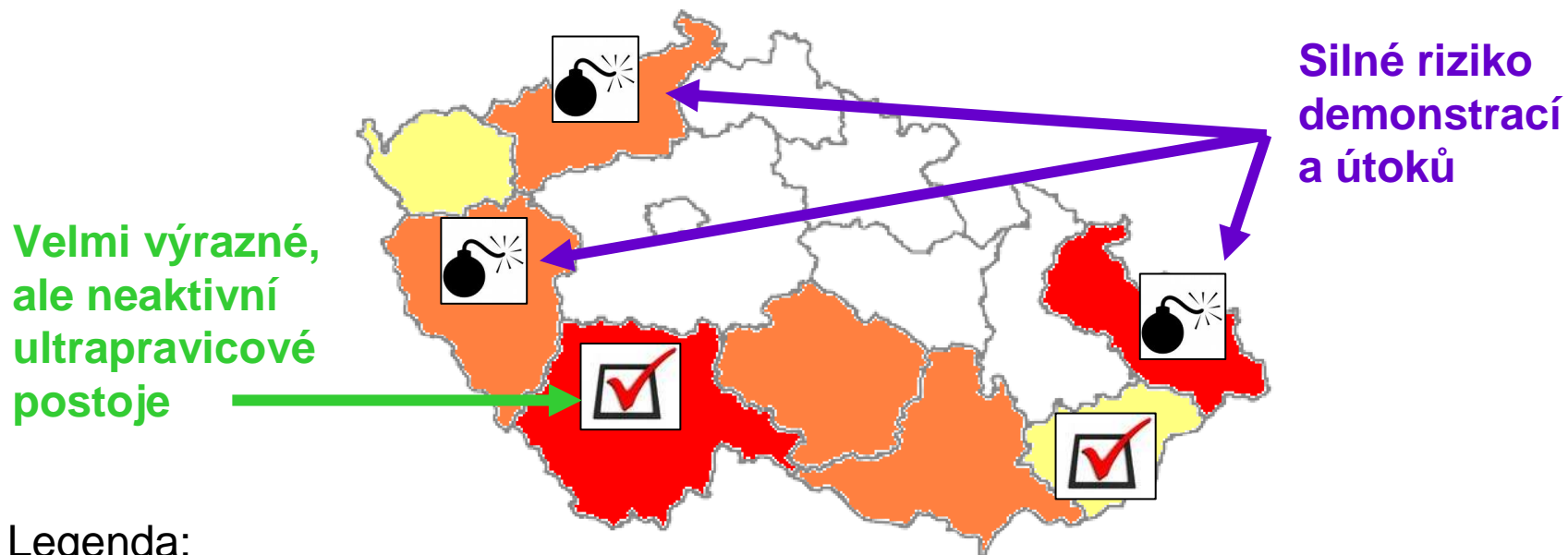
Kraj	Průměrný skór
Praha	37,5
Středočeský	36,6
Jihočeský	38,8
Plzeňský	38,0
Karlovarský	34,4
Ústecký	38,0
Liberecký	37,0
Královehradecký	36,6
Pardubický	37,0
Vysočina	38,3
Jihomoravský	38,2
Olomoucký	37,4
Zlínský	37,8
Moravskoslezský	38,5
<i>Celá ČR</i>	<i>37,6</i>

Otevřenost k podpoře strany navrhuující radikální opatření (hodnoty vyšší než 1,9 jsou významné)

	Reziduální hodnoty	
	I aktivní účastí	Jen volebním hlasem
Praha	-2,2	0,0
Středočeský	0,3	-4,1
Jihočeský	1,6	2,4
Plzeňský	3,1	-1,6
Karlovarský	-1,1	-1,5
Ústecký	5,1	-1,7
Liberecký	-0,6	1,6
Královehradecký	-3,4	2,1
Pardubický	-1,9	1,9
Vysočina	0,5	-1,4
Jihomoravský	-0,4	0,0
Olomoucký	-0,8	0,2
Zlínský	-3,8	4,0
Moravskoslezský	2,2	-0,4

Riziko pravicového extremismu

Legenda:

Jednotlivé ideje pravicového extremismu se mezi lidmi vyskytují (v porovnání se zbylými kraji):

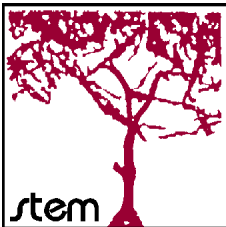
- Často
- Velmi často
- Nadměrně

Ochota podpořit stranu s radikálními názory:

- Jen volebním hlasem
- I aktivní účastí na akcích

VII. PROGNOZA VÝVOJE

Prognóza vývoje

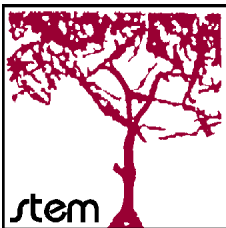
Problém k řešení

Jak velké riziko představuje v současné době pravicový extremismus a jaký lze očekávat další vývoj?

Jaké faktory budou nejspíše ovlivňovat další vývoj?

Metodika přístupu

Ve výzkumu jsme sledovali jak odhady expertů, tak i mínění a obavy veřejnosti. Jde o informace, které si nekladou za cíl odhad konkrétního vývoje, ale přiblížení společenské atmosféry v této otázce a přiblížení postojů odborné veřejnosti.

Prognóza expertů

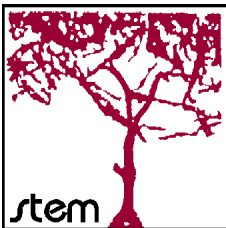
Hlavní poznatky

Odborníci se shodují, že v **institucionální rovině zatím nehrozí** ze strany pravicového extremismu **poškození anebo narušení demokracie**.

Ultrapравicové strany a hnutí totiž mají v současné době příznivce v řádu desítek tisíc, což nestačí, aby se dostaly do parlamentu. Větší hrozbu vidí na úrovni regionální politiky.

Více než systémové nebezpečí podle expertů **hrozí nebezpečí členům národnostních a jiných menšin** (útoky extremistů). Takové riziko má podle mínění odborníků spíše lokální a individuální charakter. Zmíněná skutečnost však podle expertů nebrání tomu, aby ultrapravicové postoje expandovaly v republikové měřítko.

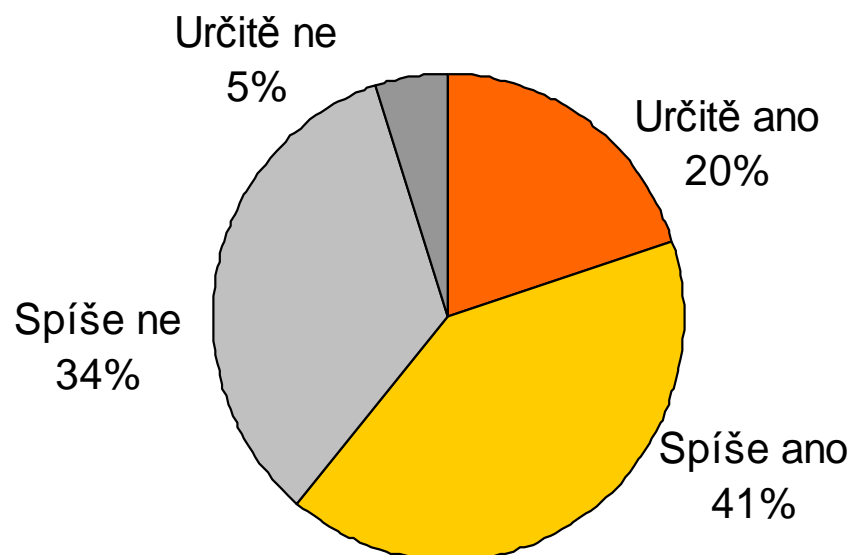
Sami experti zdůrazňují, že důležitou roli ve vývoji pravicového extremismu bude hrát to, jak se **nová vláda** postaví k současným problémům, jako je hospodářská krize, nezaměstnanost a migrační politika.

Veřejné mínění

Zjištění

"Vnímáte do budoucna působení extrémistických organizací jako vážné nebezpečí pro demokracii v České republice?"

Veřejnost oproti expertům deklaruje jisté obavy ze strany budoucího vývoje pravicového extremismu.

Jako zásadní problém dnes vnímá působení extrémistických organizací necelá polovina dotázaných (48 %). **Tři pětiny lidí (61 %) hodnotí působení extrémistických organizací jako vážné nebezpečí pro demokracii v ČR do budoucna.** Ukazuje se tak, že bez ohledu na současný dopad působení extrémistických organizací je potřeba této problematice do budoucna věnovat zůstřenou pozornost.

Faktory vstupující do vývoje pravicového extremismu

Zjištění

Z výzkumu také vyplývá, že extremismus ztělesňuje jak makrosociální, tak i mikrosociální problematiku.

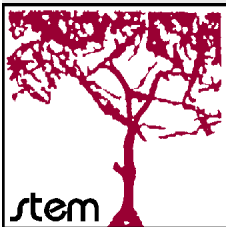
Z pohledu **makrosociologie** do problematiky vstupují vlivy jako je *nezaměstnanost, úroveň vzdělanosti, společenská atmosféra, schopnost společnosti jedince integrovat a naplnit jeho cíle, způsob, jakým média pracují s informacemi* apod.

Z pohledu **mikrosociologie** extremismus ovlivňuje například *spokojenost se vztahy v rodině, schopnost osobní seberealizace, materiální zajištění, rozsah zkušenosti s menšinami a cizinci*.

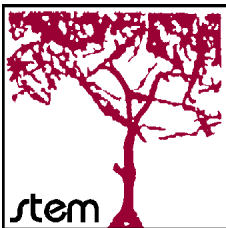
Uplatňují se i **faktory psychologické** (například temperament) a **sociálně psychologické** (stereotypy a předsudky).

Zdroje jsou tak mnohovrstevnaté a vývoj extremismu bude záviset na vývoji společnosti ve všech zmíněných dimenzích.

VIII. DOPORUČENÍ PRO REALIZACI PROTIOPATŘENÍ

Cesty řešení

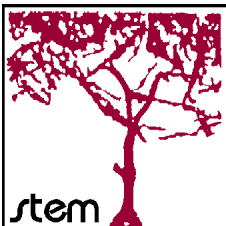
Hlavní poznatky

Výzkum prokázal, že problémy stojící v základu extremismu jsou velmi závažné a nenabízejí jednoduché řešení.

Je patrně vhodné z operativních a praktických důvodů **oddělit projevy anticikánismu** (které sdílí velká část populace) **od projevů xenofobie, rasismu i neonacismu** (jež sdílí jen malá část populace) a formulovat strategie jejich řešení odděleně.

Romská otázka představuje zjevně jádro problému. Nelze podceňovat ani projevy nesnášenlivosti ze strany většinového obyvatelstva, ani projevy nepřizpůsobivosti a zneužívání systému ze strany menšiny.

Je třeba zamyslet se nad tím, zda dosavadní přístupy nebyly mnohdy povrchní a problém nezřídka obcházel.

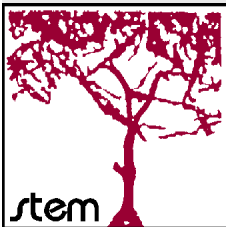

Cesty řešení

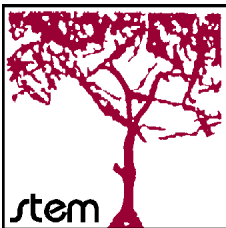
Hlavní poznatky

Oslabování extremismu musí jít po čtyřech liniích:

- Efektivní komunikace s veřejností.
- Důsledné a rovné uplatňování práva pro všechny relevantní skupiny.
- Náročná sociální práce v romských komunitách a snaha o dekoncentraci vyloučených lokalit.
- Jednoznačný a odhodlaný postup státních orgánů vůči extrémním skupinám a vůči projevům extremismu.

IX. PŘÍLOHY

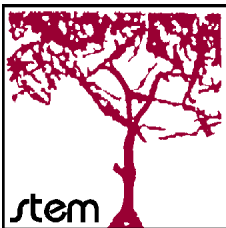

Ideje pravicového extremismu

Při identifikaci pojmu pravicový extremismus jsme vycházeli z koncepcí řady domácích i zahraničních odborníků a dospěli jsme k rozložení sledovaného jevu do osmi dimenzí: **autoritářství, nacionalismus, rasismus, nevraživost k cizincům, antisemitismus, anticikánismus, homofobie a kolektivismus.**

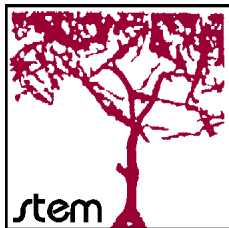
Jednotlivé dimenze jsme převedli do 15 výroků. Míru souhlasu respondenti vyjadřovali na čtyřbodové škále (4 – zcela souhlasím, 3 - spíše souhlasím, 2 - spíše nesouhlasím, 1 – vůbec nesouhlasím).

Antisemitismus	Na Židech je něco zvláštního a divného a moc se k nám nehodí.
	Židé mají příliš veliký vliv na chod ekonomiky a fungování našeho státu.
Nevraživost k cizincům	Cizinci jsou jen zdrojem kriminality a všemožných problémů.
Rasismus	Životy některých národů a etnických skupin jsou kvůli své zaostalosti a necivilizovanosti méně hodnotné než životy nás Evropanů.
	Stejně jako v přírodě, i u lidí by měly ty nejschopnější národy a etnika vládnout těm méně schopným.

Ideje pravicového extremismu

Homofobie	Homosexuálové představují pro budoucnost národa nebezpečí a v naší společnosti tak nemají co dělat.
	Lidé s homosexuální orientací by neměli zastávat veřejné funkce nebo pracovat s mládeží jako např. učitelé.
Anticikánismus	Policie a soudy by měly k Romům přistupovat tvrději než k ostatním občanům.
	Romové, kteří dlouhodobě nepracují či nenavštěvují rekvalifikační kurzy, by měli ztratit nárok na sociální dávky a podpory.
Nacionalismus	Vysoké státní funkce by měli zastávat pouze rodilí Češi.
	Zájmy České republiky by měly být jednoznačně nadřazeny zájmům Evropské unie.
Autoritářství	V čele státu bychom měli mít vůdčí osobnost, která bude Česku vládnout pevnou rukou a v souladu se zájmy všech.
	Než aby politici diskutovali, jak řešit jednotlivé problémy v ČR, bylo by daleko lepší, kdyby tu byla jedna osoba, která rozhodne za všechny.
Kolektivismus	Když se zájmy a potřeby jedince dostanou do rozporu se zájmy a potřebami skupiny nebo národa, musí se jim jedinec plně podřídit.
	Nic není tak důležitého jako národ a v případě potřeby musí být jedinec ochotný se pro něj i obětovat.

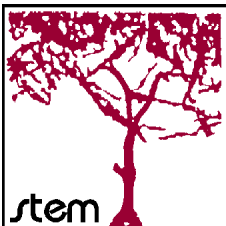

Vnímání menšin – dlouhodobá řada

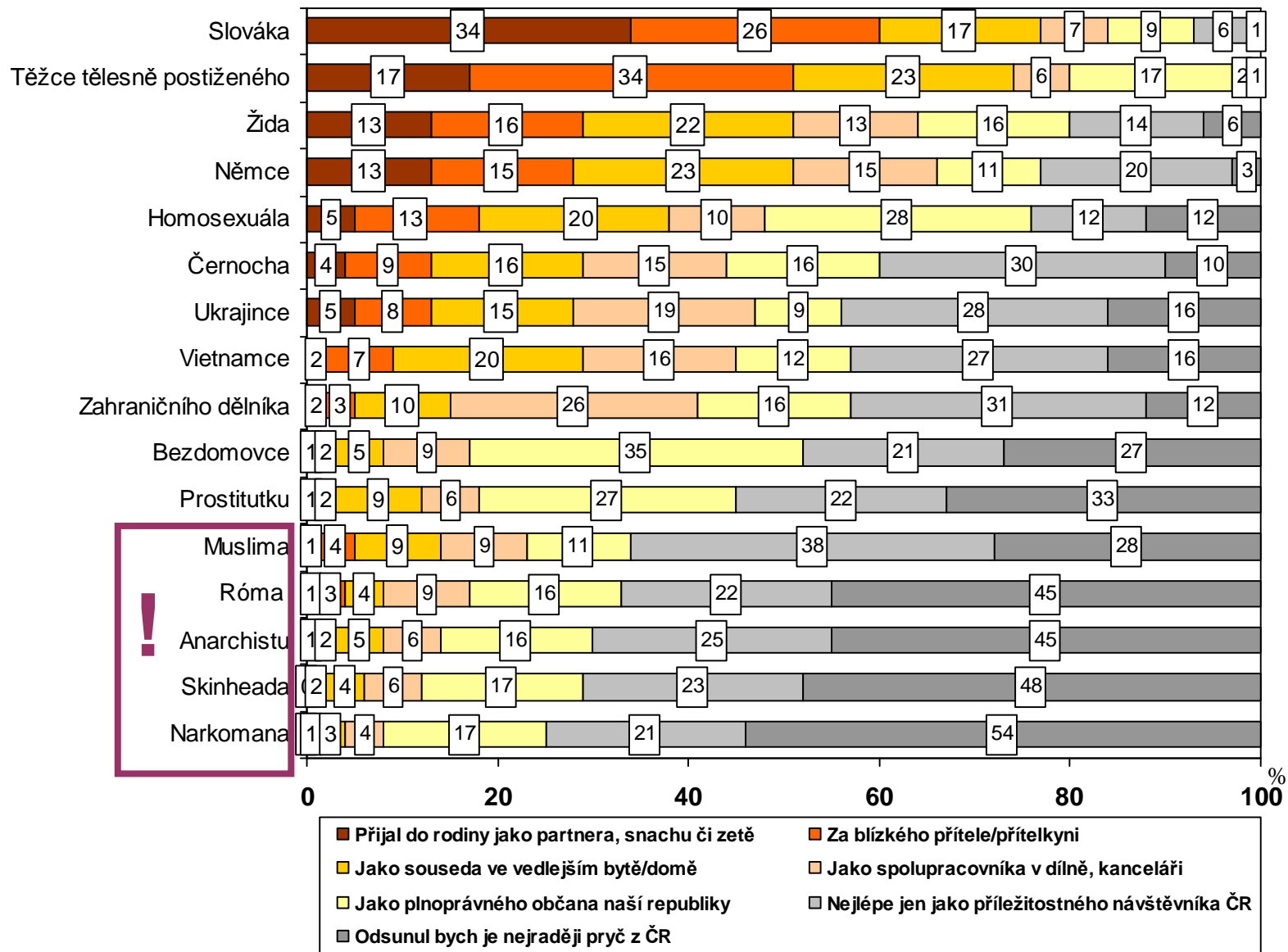
„Jak byste nesl(a), kdybyste měl(a) za souseda?“

(podíl odpovědí „velmi dobře, bez problémů“, další varianty „nebylo by mi to příjemné“, „nesl(a) bych to těžce“ a „pokládal(a) bych to za zcela nepřijatelné“)

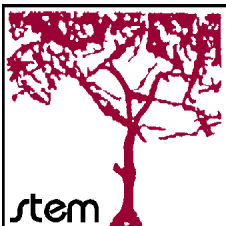
Národnost	94/03	00/03	01/04	01/06	05/04	06/04	07/04	08/04	09/04	10/04
Slováka	81	85	90	90	92	94	93	92	91	94
Angličana	-	-	-	83	80	78	79	78	84	85
Francouze	-	-	72	81	77	76	75	74	80	83
Američana	-	-	65	82	76	75	73	73	82	83
Žida	53	46	57	68	64	65	63	63	67	68
Němce	36	42	48	65	66	62	63	64	70	71
Rusa	24	18	22	39	41	39	36	37	46	46
Ukrajince	-	-	-	31	30	29	26	24	34	33
Vietnamce	10	15	16	27	30	26	27	24	34	33
Číňana	-	-	-	31	31	26	26	24	34	32
Araba	-	-	-	33	27	21	23	22	25	23
Čečence	-	-	-	22	18	17	17	15	20	17
Afgánce	-	-	-	22	19	16	17	15	19	18
Róma	3	6	9	13	13	11	10	12	12	14

Míra sociální distance

Míra osobní zkušenosti

